

Ede, Het Nieuwe Landgoed

rapport 1243

Ede – Het Nieuwe Landgoed

Een Inventariserend Veldonderzoek, in de vorm van proefsleuven

E. Blom
G. Williams

Met bijdragen van:

J. de Moor
M.E.Th. de Grooth

Colofon

ADC Rapport 1243

Ede – Het Nieuwe Landgoed
Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

Auteurs: E. Blom en G. Williams
Met bijdragen van: J. De Moor en M.E.Th. de Grooth
In opdracht van: Gemeente Ede
Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, januari 2008
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
H.M. van der Velde

ISBN 978-90-6836-233-6

ADC ArcheoProjecten

Tel 033-299 81 81
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Vooronderzoek	7
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	8
1.4 Opzet van het rapport	8
2 Methoden	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Strategie	9
3 Resultaten	11
3.1 Fysisch geografisch onderzoek	11
3.2 Sporen en structuren	11
Tabel 1 Aantal sporen per soort	12
3.3 Vondstmateriaal	21
Grondstof	23
Herkomst	23
Ouderdom	23
Interpretatie	23
4 Synthese	25
4.1 Algemeen	25
5 Beantwoording van de onderzoeksvragen	25
6 Conclusie	27
6.1 Algemeen	27
6.2 Waardering van de vindplaats	27
6.3 Selectieadvies	27
Literatuur	29
Lijst van afbeeldingen en tabellen	29

ADMINISTRatieve GEGEVENS VAN HET ONDERZOEKSGEBIED

<i>Provincie:</i>	Gelderland
<i>Gemeente:</i>	Ede
<i>Plaats:</i>	Ede
<i>Toponiem:</i>	Het Nieuwe Landgoed
<i>Kadastrale gegevens:</i>	Ede N 614 en 624
<i>Kaartblad:</i>	32HZ
<i>Coördinaten:</i>	172.500/451.300, 172.450/451.475, 172.975/451.600, 172.975/451.400
<i>Projectverantwoordelijke:</i>	G. Williams
<i>Bevoegd gezag:</i>	Gemeente Ede
<i>Deskundige namens het bevoegd gezag:</i>	Drs. S.J.H. van der A (gemeentearcheoloog)
<i>ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):</i>	24064
<i>ADC-projectcode:</i>	4062700
<i>Complex en ABR codering:</i>	NX MESO-NEO, XXX IJZ, NX ME
<i>Periode(n):</i>	Mesolithicum/Neolithicum, IJzertijd en Middeleeuwen
<i>Geomorfologische context:</i>	Gordeldekzanden met moderpodzolen
<i>NAP hoogte maaiveld:</i>	14,10 - 15,20 m + NAP
<i>Maximale diepte onderzoek:</i>	1,5 meter –maaiveld (maar over het algemeen 0,80 m -mv)
<i>Uitvoering van het veldwerk:</i>	27 augustus 2007 - 12 september 2007
<i>Beheer en plaats documentatie:</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van Gelderland

Samenvatting

In de zomer van 2007 heeft er in opdracht van de gemeente Ede een proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden op de locatie 'Het Nieuwe Landgoed'. Gedurende twee weken vond er onderzoek plaats in tien sleuven met een gezamenlijke lengte van ruim 800 meter.

Over het gehele terrein lijken grondsporen voor te komen, hoewel deze bijzonder moeilijk te onderscheiden zijn van natuurlijke bodemverkleuringen. Dit geldt niet voor de overwegend veel donkerdere verkleuringen in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied.

Opvallend is het geheel ontbreken van vondstmateriaal uit de sporen en het vrijwel compleet ontbreken van vondsten uit de bouwvoor. Dit is mede oorzaak geweest van de 'voorzichtige' benadering van de grote hoeveelheid verkleuringen. Indien het daadwerkelijk allemaal sporen zou betreffen dan hadden we toch ook meer vondstmateriaal mogen verwachten? Tijdens de archeologische begeleiding van de aanleg van de weg, die het onderzoeksgebied aan de noordzijde begrenst, werden wel grote hoeveelheden schervenmateriaal geborgen. De daar aangetroffen grondsporen waren eveneens donkergrijsbruin van kleur.

Dat het terrein is afgetopt is ten dele slechts een verklaring voor het eventueel ontbreken van vondstmateriaal. Deels is de bodemopbouw van het onderzoeksgebied namelijk intact (inclusief podzol) en noch op die terreindelen noch in de bouwvoor op de overige terreindelen is vondstmateriaal aangetroffen. Eerder moeten we dus rekening houden met het gegeven dat de in dit rapport gepresenteerde, mogelijke grondsporen in feite geen antropogene grondsporen betreffen, maar wellicht natuurlijk van aard zijn.

In het uiterste zuidoosten van het onderzoeksgebied is een verspreiding van vuursteenfragmenten waargenomen. Een concentratie van vijf fragmenten lag verspreid over niet meer dan een meter of drie in doorsnede. Binnen een gebied van 100 x 30 meter zijn echter in totaal 13 fragmenten vuursteen aangetroffen, inclusief het fragment dat reeds tijdens het booronderzoek van 1996 werd gevonden. Sporen van bijvoorbeeld haardkuilen zijn niet aangetroffen. Uit de analyse van de vuursteenfragmenten is gebleken dat het mesolithische fragmenten betreft. Het zuidoostelijk deel van het onderzoeksgebied kenmerkt zich echter door een (sterk) verstoord bodemprofiel. Het onderhavig proefsleuvenonderzoek bevestigt het beeld dat door het booronderzoek is geschetst. Niet alleen op de plaatsen waar vuursteenfragmenten zijn aangetroffen is de bodemopbouw verstoord, maar de gehele paleo-landschappelijke context blijkt verstoord.

In de gemeente Ede liggen veel meer mesolithische vindplaatsen, die zich kenmerken door het voorkomen van oppervlaktmateriaal en die dus zeer waarschijnlijk zijn verstoord. Van slechts enkele vindplaatsen is bekend dat ze goed bewaard zijn gebleven. Direct ten noorden van het onderzoeksgebied is een mesolithisch kampement planologisch beschermd en ruim een kilometer naar het westen wordt een zelfde vindplaats in 2008 volledig archeologisch onderzocht. Gezien de slechte conservering van de vindplaats op 'Het Nieuwe Landgoed' is geadviseerd geen aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren.

Ede Het Nieuwe Landgoed
Locatie van het onderzoeksgebied

bron: Geodan

Afb. 1 Ligging onderzoeksgebied

Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

PERIODE	TIJD IN JAREN			
Nieuwe tijd	1500	na Chr.	-	heden
Middeleeuwen	450	na Chr.	-	1500 na Chr.
Romeinse tijd	19	voor Chr.	-	450 na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	19 voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800 voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000 voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800 voor Chr.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van de Gemeente Ede heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied 'Het Nieuwe Landgoed' (afb. 1). In het plangebied zal nieuwbouw worden gerealiseerd. Vooronderzoek (zie §1.2) heeft aangetoond dat zich op deze locatie mogelijk een vindplaats uit het Mesolithicum bevindt. Verder tonen vondsten, gedaan tijdens de aanleg van wegcunetten, aan dat de kans groot is dat zich bewoningssporen uit de IJzertijd en Middeleeuwen voordoen in het plangebied. Rekening moest worden gehouden met het aantreffen van vuursteenconcentraties, oppervlakthearden, paalgaten van structuren (boerderijen, schuren en spiekers), afvalkuilen, waterkuilen of -putten en erfscheidingen. De voorgenomen bouwplannen zullen deze archeologische waarden vernietigen of in ieder geval ernstig beschadigen. Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 8,5 ha en was op moment van onderzoek in gebruik als grasland. In het meest oostelijke deel was nog een schuur aanwezig die gedurende het onderzoek is gesloopt. Archeologisch onderzoek werd daar niet noodzakelijk geacht aangezien de mestkelders onder de schuur de bodem reeds tot ruim 2,5 m –mv hadden verstoord. Het gebied ligt direct ten noorden van de dorpskern Ede, in het reeds goeddeels gerealiseerde nieuwbouwproject 'Kernhem'. Aan de zuidzijde wordt het onderzoeksgebied begrensd door de Rijksweg N224. In het gebied zijn tien proefsleuven aangelegd met een totale oppervlakte van ruim 4.000 m².

Het veldwerk is uitgevoerd tussen 27 augustus en 12 september 2007. In die periode zijn de proefsleuven aangelegd en onderzocht conform het Programma van Eisen (PvE), dat door de gemeentelijk archeoloog S.J.H. van der A is opgesteld.¹ Dit ontwerp is goedgekeurd door het bevoegd gezag. De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens het IVO zijn verzameld, zijn gedeponneerd in het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van Gelderland.

Het veldteam bestond in eerste instantie uit: Gudrun Labiau (veldarcheoloog), Arne de Ridder (veldtechnicus) en Benjamin Tunker (veldassistent). De eerste twee zijn na de eerste week vervangen door Gavin Williams (projectverantwoordelijke/veldarcheoloog) en Lourens van der Feijst. De bij dit project betrokken fysisch geograaf was Jos de Moor. Senior archeoloog was Edwin Blom.

De contactpersoon bij Opdrachtgever is Suzanne van der A. Het vondstmateriaal is bestudeerd door Sebastiaan Ostkamp (Middeleeuws en Nieuwe Tijd aardewerk) en M.E.Th. de Grooth (vuursteen).

1.2 Vooronderzoek

In verband met toekomstige ontwikkelingen in het plangebied 'Het Nieuwe Landgoed' is in 1995-1996 door Archeologisch Adviesbureau RAAP een bureaustudie en een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Het betrof indertijd het plangebied 'Kernhem' (toen Doesburg geheten) vlekken A, B, C en D.² Het plangebied 'Het Nieuwe Landgoed' is gelegen in vlek A. Tijdens het booronderzoek werd in de noordoosthoek van vlek A een archeologische vindplaats aangetroffen. Het betrof een kampje uit het Mesolithicum (9000-5000 v.Chr.). Deze vindplaats ligt op een dekzandrug die grenst aan lager gelegen gronden. De bodem ter plaatse bestaat uit een esdek van 0,5-0,6 meter dik met daaronder een nog grotendeels intacte podzolbodem. Het feit dat het bodemprofiel nog grotendeels intact is, geeft aan dat de vindplaats goed bewaard is gebleven. De vindplaats is planologisch beschermd door inpassing in een groenzone van de nieuwe woonwijk.

Op ongeveer 250 meter ten zuiden van deze vindplaats is tijdens het booronderzoek, eveneens op een dekzandrug, een vuursteenartefact aangetroffen. Deze vondst is een aanwijzing dat hier mogelijk een vindplaats uit het Mesolithicum aanwezig is. In het rapport is echter geen aanbeveling gegeven deze vindplaats nader te onderzoeken aangezien het bodemprofiel ter plaatse sterk verstoord bleek.³ Uit enkele controleboringen in de directe omgeving van het aangetroffen vuursteenfragment, ontstond het beeld dat de gehele paleo-landschappelijke context verstoord zou zijn.⁴

¹ PvE nummer: 2007-15, d.d. 8 augustus 2007, versie 3.

² Odé 1996.

³ Idem.

⁴ Schriftelijke mededeling gemeentearcheoloog S. van der A.

Bij de aanleg van wegcunetten in vlek A in september 2003 heeft amateur-archeoloog A. Beukhof een vuursteenkernel, fragmenten aardewerk uit de IJzertijd en nederzettingssporen en fragmenten aardewerk uit de Middeleeuwen aangetroffen.⁵ Deze vindplaats bevindt zich tussen de twee hierboven genoemde vindplaatsen in.

1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.⁶ Specifiek voor het plangebied 'Het Nieuwe Landgoed' had het onderzoek verder tot doel dat het antwoord diende te geven op de vraag of de nieuwbouwplannen al dan niet onder de voorwaarde van planaanpassing of een definitief archeologisch onderzoek doorgang kunnen vinden.

In het PvE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van hetgeen in de proefsleuven is aangetroffen.

De volgende onderzoeksvragen zijn in het PvE gesteld:

- 1 Wat is de exacte aard en datering van de vindplaatsen RAAP en Beukhof?
- 2 Zijn behalve deze vindplaatsen nog meer archeologische resten aanwezig in het plangebied?
- 3 Zo ja, wat is de exacte aard en datering ervan?
- 4 Wat is de gaafheid en conserveringsgraad van de archeologische resten?
- 5 Wat is de begrenzing van de vindplaatsen?
- 6 Wat is de behoudenswaardigheid van de vindplaatsen, vastgesteld conform specificatie VS06 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1?

1.4 Opzet van het rapport

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1 -specificatie VS05). In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarna de eerste conclusies volgen. Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk volgt een omschrijving van de onderzoeksmethoden in hoofdstuk 2. Vervolgens zullen de verschillende deelonderzoeken aan de orde komen. Als eerste een beschrijving van de bodemopbouw en de geomorfologische kenmerken van het onderzoeksgebied. Vervolgens zullen de aangetroffen sporen besproken worden. Eveneens in hoofdstuk 3 wordt het geborgen vondstmateriaal kort besproken. In hoofdstuk 4 volgt de synthese en worden de onderzoeksvragen beantwoord. Het rapport wordt afgesloten door de conclusies en een waardebeoordeling van de vindplaatsen in het onderzoeksgebied.

⁵ Zie Archis-waarnemingsnummer 47854.

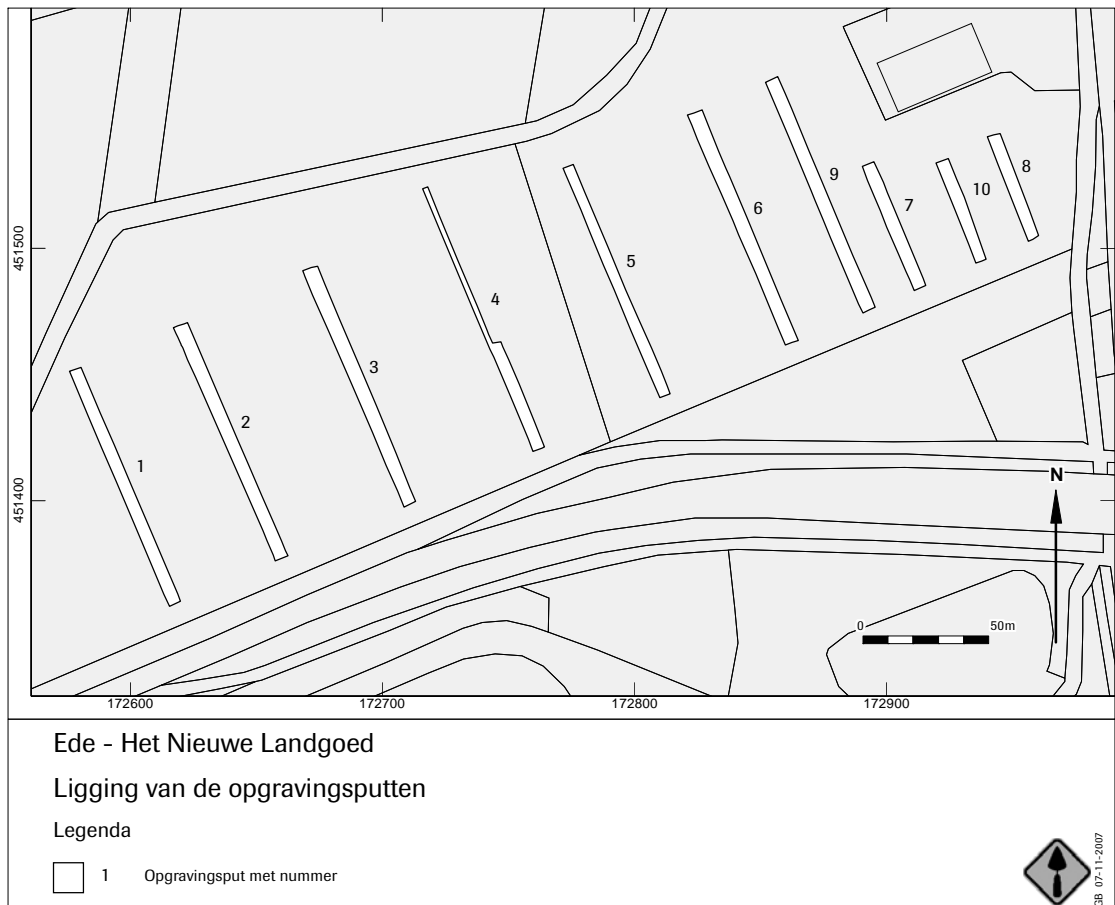
⁶ Cf. Handboek ROB specificaties, juni 1998

2 Methoden

2.1 Inleiding

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.1 en het PvE.⁷ Tijdens het IVO zijn tien proefsleuven (of putten) aangelegd. De ligging van deze proefsleuven was grofweg noordwest – zuidoost (haaks op de Rijksweg N224). De sleuven zijn over het algemeen in een breedte van 5 m en een lengte van 100 m aangelegd (afb. 2). Put 4 wijkt hiervan af, daar het noordelijk deel van deze put volledig verstoord bleek. De put is over ruim 65 m slechts bakbreed (ca. 2 m) aangelegd. De drie meest oostelijke putten zijn in een lengte variërend van 40 tot 50 m aangelegd. Put 8 omdat dit op voorhand bepaald was i.v.m. het onderzoek naar de door RAAP aangetroffen vuursteenfragment. De putten 9 en 10 konden niet verder naar het noorden doorgetrokken worden door bebouwing van dit deel van het onderzoeksgebied op moment van onderzoek.

Afb. 2 Puttenoverzicht

2.2 Strategie

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ongeveer 8,5 ha. In het PvE was voorgesteld acht proefsleuven aan te leggen van 5 x 100 m, waarbij de sleuven op een onderlinge afstand van ca 75 m zouden komen te liggen. Bij aanvang van het veldwerk bleek het terrein minder langgerekt dan verwacht en kwam aan het licht dat de oostelijke sleuven niet over de volledige 100 m aangelegd konden worden. Besloten is niet af te wijken van de totaal aan te leggen vierkante meters, maar de sleuven dichter op elkaar te plaatsen. Hierdoor zijn de sleuven op een groot deel van het terrein met een onderlinge afstand van gemiddeld 50 m aangelegd. In het oostelijk deel van het onderzoeksgebied is de onderlinge afstand teruggebracht naar maximaal

⁷ PvE nummer: 2007-15, d.d. 8 augustus 2007, versie 3.

20 m. Op deze manier is circa 4.210 m² van het gebied onderzocht door middel van proefsleuven, hetgeen neerkomt op ruim 5% van het totale plangebied.

De vlakken zijn machinaal aangelegd, met behulp van een graafmachine met gladde bak. Tijdens de aanleg van het vlak zijn vondsten in vakken van 5 x 4 m verzameld. Alleen vuursteen en bijzondere vondsten zijn als puntvondsten ingemeten. Grondsporen zijn direct ingekrast. De vlakken en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht. Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin met behulp van een Robotic Total Station ingemeten, waarbij zowel van elk grondspoor als van het vlak en maaiveld om de 5 m een waterpashoogte is bepaald. Een ruime selectie van de aangetroffen grondsporen is handmatig gecoupeerd. De relevante coupes zijn gefotografeerd en getekend op schaal 1:20. Het restant van de gecoupeerde sporen is niet verder afgewerkt.

De profielen zijn in kolommen gedocumenteerd en geïnterpreteerd door een Fysisch geograaf. Hierbij hebben de spaarzaam aanwezige terreindelen waar de bodemopbouw nog goeddeels intact was, de meeste aandacht gekregen.

De vondsten zijn bij de uitwerking gewassen en gedroogd en daarna gesplitst in materiaalcategorieën.

Afb. 3 Impressie van het onderzoeksgebied (opname vanuit het noordwesten).

3 Resultaten

3.1 Fysisch geografisch onderzoek

Door J. De Moor

De onderzoekslocatie bevindt zich net ten westen van een stuwwal, op de overgang naar de lager gelegen Gelderse Vallei. De afzettingen in deze overgangszone worden ook wel de gordeldekzanden genoemd, omdat ze als het ware als een gordel om de stuwwallen heen liggen. Een typisch kenmerk van zandgebieden is de vorming van een podzolbodem en de aanwezigheid van een antropogeen opgebracht plaggendek (esdek), waarbij vaak de originele podzolbodem door verploeging en afgraven van het terrein verloren is gegaan. Het moedermateriaal op het onderzoeksterrein bestaat uit matig fijn licht siltig zand

Het landschappelijk onderzoek op de locatie Ede 'Het Nieuwe Landgoed' was dan ook gericht op het bestuderen van de profielopbouw en te kijken of en waar op het terrein de originele podzolbodem nog aanwezig was. Tijdens veldwerk is in werkputten 4, 5, 8 en 9 de profielopbouw bestudeerd.

Alleen in het zuidelijk deel van put 4 was de top van originele haarpodzolbodem nog deels aanwezig: hier waren een restant van de E horizont, de Bs en de C horizont nog zichtbaar. De originele Ah horizont is vermoedelijk opgenomen in een oude akkerlaag (Aa horizont). Een goed ontwikkeld esdek was niet aanwezig, mogelijk is de huidige bouwvoor de enige (plaggen)ophoging. Voor de rest is in put 4 geen podzol aangetroffen, hier was sprake van een zogenaamd A-C profiel: de bouwvoor ligt direct op de C-horizont. Het noordelijk deel van put 4 is volledig verstoord.

Ook het profiel van put 5 geeft een sterk verstoord beeld: hooguit restanten van de onderkant van de Bs en de BCs horizont zijn plaatselijk nog aanwezig. Ook een oude akker direct onder de bouwvoor is klein en dun. De oude akkerlaag bevat nog wel restanten van de verploegde podzol. In het zuidelijk deel van put 8 bevindt zich een esdek van bijna 80 cm dikte (inclusief bouwvoor) direct op het moedermateriaal. De dikte van dit esdek neemt in noordelijke richting af en er is dan plaatselijk nog een restant van de B horizont van de podzol aanwezig.

In put 9 bevindt zich tegen de zuidrand ook nog een redelijk intact profiel van een haarpodzol: hier is alleen de originele Ah horizont verdwenen (mogelijk opgenomen in het esdek), de E horizont lijkt ook deels te zijn opgenomen in het esdek. De Bhs en Bs horizont en de C horizont zijn volledig intact. Verder noordelijk in put 9 is het profiel weer sterker verstoord met een esdek/bouwvoor (van maximaal 60 cm. dikte) op de C-horizont.

Geconcludeerd kan worden dat er slechts op het zuidelijk deel van het terrein nog deels intacte podzolbodems aanwezig zijn. Voor de rest bevindt het antropogene pakket zich veelal direct op de C-horizont.

3.2 Sporen en structuren

Verspreid over het onderzoeksgebied zijn op meerdere plaatsen (concentraties) sporen aangetroffen. Reeds in het veld was echter onduidelijk of alle in het vlak aangemerkte verkleuringen ook daadwerkelijk antropogene sporen voorstelden (afb. 4). Dit is de reden dat er zeer veel 'sporen' gecoupeerd zijn. Daarbij is het overgrote deel geïnterpreteerd als natuurlijk verschijnsel en uiteindelijk als grondspoor komen te vervallen. Bijkomend probleem bij de juiste interpretatie van verkleuringen betrof het volledig ontbreken van vondstmateriaal, zowel uit de verkleuringen zelf als uit de bouwvoor of (indien aanwezig) podzol.

Uiteindelijk is slechts maximaal 60 % van de in het veld opgetekende verkleuringen daadwerkelijk aangemerkt als grondspoor. Hierbij dient opgemerkt te worden dat door het ontbreken van vondstmateriaal, geen uitsluitend gegeven kan worden omtrent de datering van de sporen. Over het algemeen is de kleur en eventueel samenstelling van de vulling als uitgangspunt genomen voor een indicatieve datering. Hier dient dus met alle voorzichtigheid mee omgegaan te worden. De meest donkere (bijna zwarte) sporen zijn aangemerkt als Nieuwe Tijd sporen. Sporen met een vlekkerige vulling van donker (humeus) en lichter (zand) materiaal zijn geïnterpreteerd als mogelijk Middeleeuws, terwijl de veel meer homogeen grijs opgevulde sporen zijn aangemerkt als vermoedelijk prehistorisch. Voor de laatste categorie sporen ligt een datering in de periode IJzertijd-Romeinse tijd voor de hand, gezien de ligging van 'Het Nieuwe Landgoed' ten opzichte van bekende IJzertijd/Romeinse tijd vindplaatsen, met name ten zuiden van het onderzoeksgebied.⁸

⁸ Mondelinge mededeling gemeentearcheoloog S. van der A.

In totaal zijn maximaal 573 antropogene grondsporen aangetroffen (tabel 1).

AARDSPOOR	AANTAL
GREPPEL	11
KUIL	170
NAT. LAAG	35
NAT. VESTORIING	360
PAALGAT	7
PAALKUIL (?)	340
REC. VESTORING	45

Tabel 1 Aantal sporen per soort

Afb. 4 Vlakfoto van put 4

Werkput 1

Werkput 1 is aangelegd in het westelijke deel van het terrein over een lengte van ca 100 m op een hoogte variërend van 13,35 en 13,58 m +NAP (80 cm onder maaiveld). Het noordelijk deel van de put was verstoord, in het zuidelijk deel zijn verschillende mogelijke kuilen aangetroffen (afb. 5). Een aantal van de kuilen is gecoupeerd en de kuilen bleken tussen de 4 en 20 cm diep. Er zijn geen vondsten aangetroffen in de grondsporen. Een mogelijke structuur is te reconstrueren in het zuidelijke deel van de put maar de eventuele (paal)kuilen zijn ondiep (de diepste kuil is 14 cm diep) dus is het onduidelijk of het hier om een structuur gaat. Spoor 58 is het meest opmerkelijke spoor in deze put; een grote kuil met een doorsnede van bijna twee meter en een maximale diepte van 30 cm. Ook in deze kuil zijn echter geen vondsten gedaan.

Werkput 2

Het sporenvlak is aangelegd op een diepte van ca 1,20 m onder maaiveld, op een hoogte variërend van 13,39 en 13,92 m +NAP, over een lengte van 100m. Verspreid over de gehele lengte van de put zijn negen mogelijke bewoningsporen aangetroffen: vijf kleine paalsporen, drie kuilen en een greppel (afb. 6). Er zijn geen vondsten aangetroffen. De oost-west georiënteerde recente verstoring die ook in werkput 1 aangetroffen is, is ook in deze put terug te vinden. De verstoring was te volgen over de gehele breedte van het onderzoeksgebied.

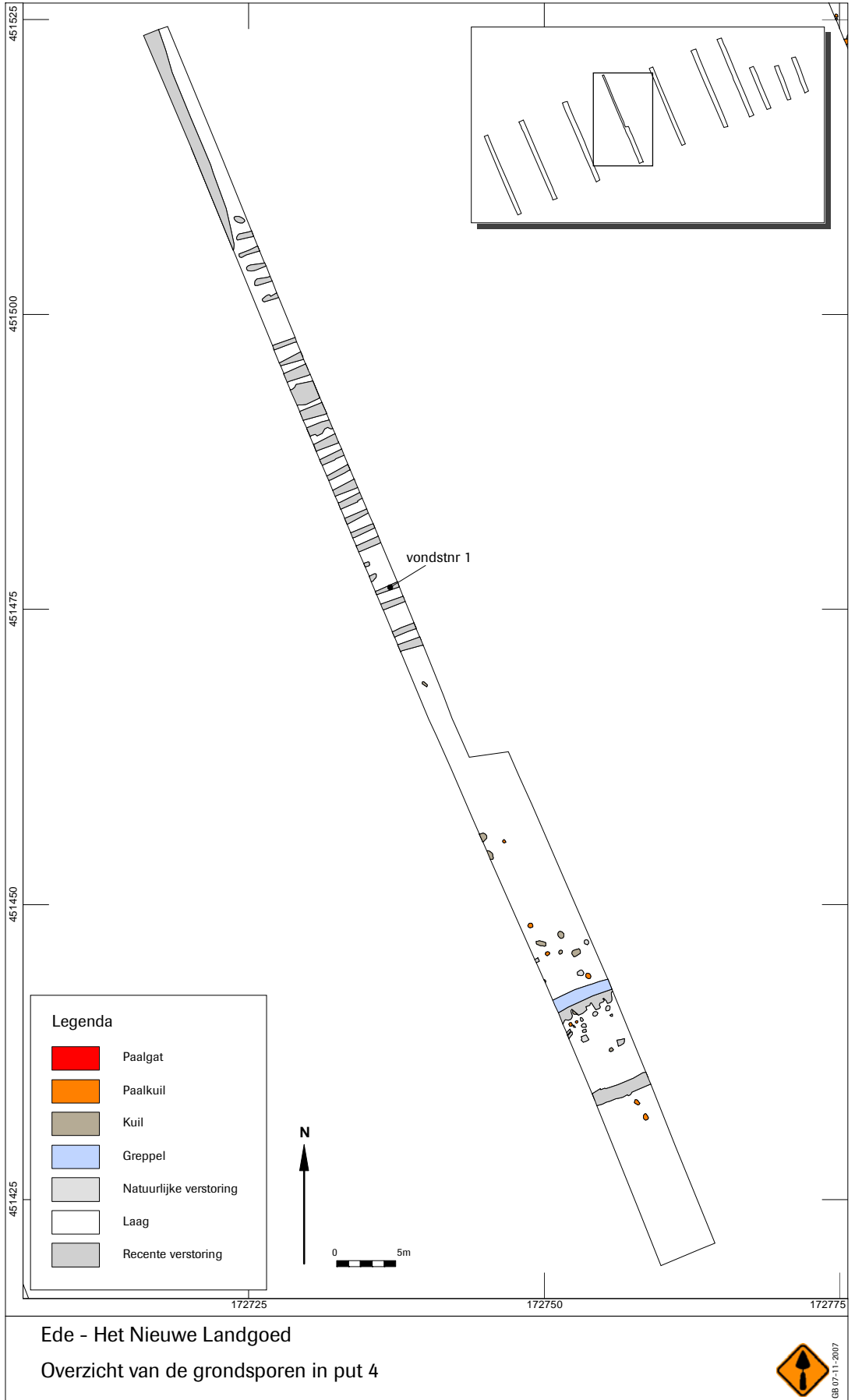
Afb. 5

Afb. 6

Afb. 7

Afb. 8

Werkput 3

Werkput 3 is aangelegd over een lengte van 100m. Het sporenvak is aangelegd op een hoogte variërend van 13,81 en 14,01 m +NAP (ca. 80 cm onder het maaiveld).

In deze put zijn relatief veel grondsporen aangetroffen (n=70), bestaande uit 46 vermoedelijke paalkuilen en 24 kuilen (afb. 7). Het zuidelijke deel van de put is verstoord en de meeste grondsporen zijn dan ook aangetroffen in de noordelijk helft van de werkput. In de put zijn geen structuren te herkennen en er zijn geen vondsten gedaan. Een aantal van de mogelijke paalkuilen is gecoupeerd en deze kuilen waren tussen de 12 en de 16 cm diep.

Werkput 4

Werkput 4 is aangelegd in het midden van het terrein en meet ca 100 m. Het sporenvak is aangelegd op een diepte variërend van 13,51 en 14,21 m +NAP (ca. 1,30 m onder maaiveld). Er zijn weinig grondsporen aangetroffen (afb. 8). Ongeveer 60 meter van de put is volledig verstoord. Na overleg met de gemeentearcheoloog is besloten om het noordelijke deel van de put aan te leggen over een breedte van twee meter in plaats van de geplande vier, en de overige vierkante meters op een meer geschikte locatie aan te leggen. Net als bij de hiervoor besproken werkputten zijn er geen vondsten aangetroffen tijdens het aanleggen of couperen.

Werkput 5

Werkput 5 is aangelegd op een diepte onder het maaiveld van 1,10 m (tussen 14,21 en 14,51 m +NAP) en over een lengte van ca 100 m. Deze put heeft de meeste grondsporen opgeleverd, namelijk 63 paalkuilen en 36 kuilen (afb. 9). In het noordelijke deel van de put zijn nog enkele vermoedelijk middeleeuwse, kuilen aangetroffen. Deze zijn gecoupeerd en bleken tussen 15 en 40 cm diep. In het midden van de werkput is een concentratie paalsporen aangetroffen, maar het is niet mogelijk om op basis hiervan met zekerheid structuren te bepalen.

Werkput 6

Het sporenvak van werkput 6 is aangelegd op een hoogte variërend van 14,68 en 15,03 m +NAP (ca 1 m onder maaiveld) en over een lengte van 100 m. Het noordelijke deel van de put was verstoord en in het zuidelijke deel zijn enkele (paal)kuilen aangetroffen (afb. 10). Tijdens het aanleggen zijn in vier grondsporen fragmenten vuursteen aangetroffen (vondstnummer 12, 13, 14 en 16).

Werkput 7

Werkput 7 is aangelegd op het oostelijke deel van het terrein over een lengte van bijna 55 meter en op een diepte onder het maaiveld van ca. 80 cm, tussen 14,91 en 15,21 m +NAP. In het noordelijke deel van de put zijn twee fragmenten vuursteen gevonden (vondstnummer 9 en 11). Er zijn 62 mogelijke grondsporen aangetroffen (afb. 11). Enkele grondsporen zijn gecoupeerd maar in de coupe bleken de waargenomen grondsporen ondiep en erg vaag te zijn.

Werkput 8

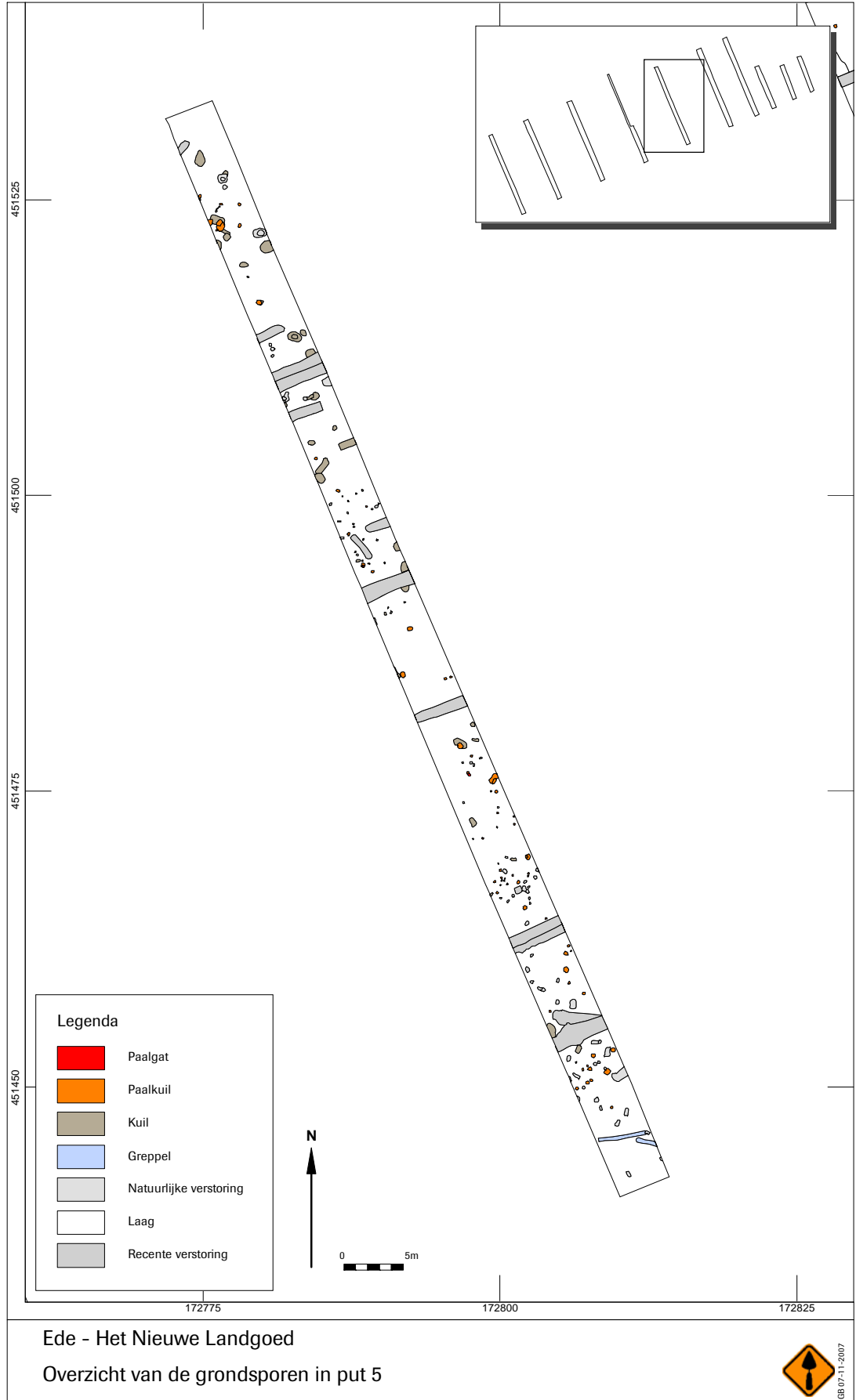
Werkput 8 is de meest oostelijk aangelegde put van het IVO. Het vlak is aangelegd op een hoogte variërend van 14,58 tot 15,19 m +NAP, op een diepte van ca. 1,30 meter onder het maaiveld. Van de 67 aangetroffen grondsporen zijn er 28 als kuilen geïnterpreteerd (afb. 12). Twee clusters van kuilen zijn waargenomen, één in het zuidelijke deel van de put en één in het noorden. In het noordelijke deel van de werkput is in een kuil (spoor 58) een fragment vuursteen gevonden (vondstnummer 2). Tijdens het verdiepen zijn nog vier fragmenten aangetroffen (vondstnummers 3, 4, 5 en 6) afkomstig uit een natuurlijke laag (S1001).

Werkput 9

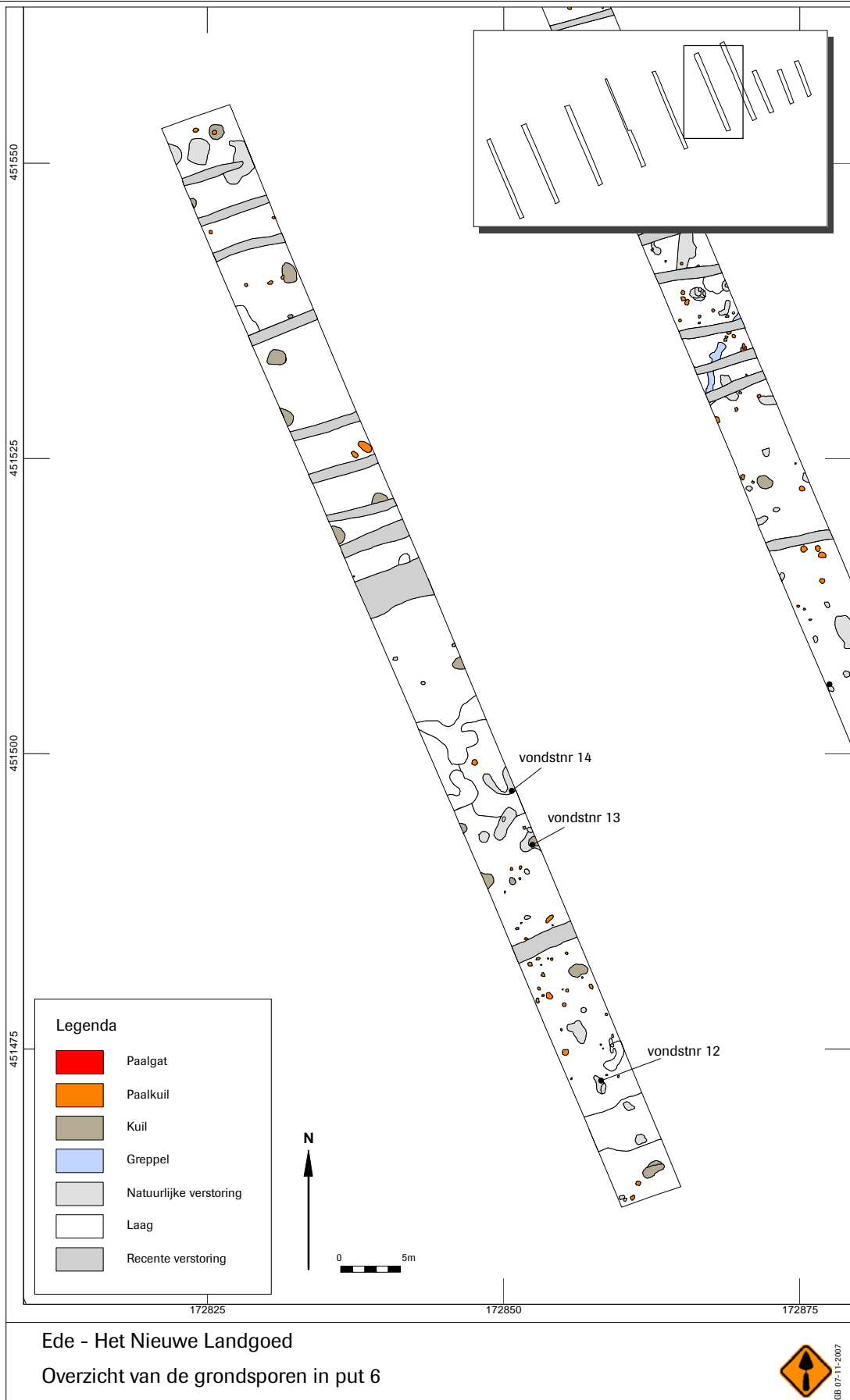
Werkput 9 is aangelegd over een lengte van ca. 100 meter en ca. 1,10 meter onder maaiveld, op een hoogte variërend van 14,61 en 14,98 m +NAP. Het noordelijke deel van de werkput is verstoord. Van de 77 aangetroffen grondsporen zijn er 52 geïnterpreteerd als (paal)kuil maar er zijn geen structuren herkend (afb. 11). In de bouwvoor zijn twee vondsten gedaan.

Werkput 10

Werkput 10 is ca. 50 meter lang en aangelegd op een hoogte variërend van 15,01 en 15,23 m +NAP (ca. 70 cm onder maaiveld). Het noordelijke deel van de put is grotendeels verstoord. In totaal zijn acht grondsporen aangetroffen: vijf mogelijke paalkuilen en drie kuilen (afb. 12). Vier van de vijf paalkuilen zijn gecoupeerd en zijn tussen 4 en 20 cm diep. Er zijn geen vondsten gedaan tijdens het aanleggen van deze werkput.

Afb. 9

Afb. 10

Afb. 11

Afb. 12

3.3 Vondstmateriaal

Het onderzoek heeft in totaal slechts 20 vondsten opgeleverd (tabel 2). De vondsten zijn gewassen, gesorteerd, geteld en gewogen. In onderstaande tabel is het aantal vondsten per materiaalcategorie weergegeven (gewicht in gr.).

Alle aangetroffen aardewerk is verzameld uit recente sporen of natuurlijk lagen. Van de twaalf verzamelde vuursteenfragmenten komen er zes uit grondsporen, de andere zes zijn aangetroffen in de natuurlijke ondergrond tijdens het aanleggen van het sporenvak. De afwezigheid van vondsten maakt het lastig om de aangetroffen grondsporen te dateren.

Tijdens de aanleg van het wegcunet ten noorden van het onderzoeksgebied zijn veel vondsten gedaan uit vooral middeleeuwse grondsporen. Dit onderstreept nogmaals de gedachte dat de opgetekende grondsporen van onderhavig onderzoek niet te vergelijken zijn met overige nederzettingssporen in de directe omgeving.

INHOUD	TOTAAL	GEWICHT
AARDEWERK	7	157.4
METAAL	1	38
VUURSTEEN	12	83

Tabel 2 Overzicht van de verzamelde vondsten

3.3.4 Aardewerk

Er zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek slechts zeven scherven van aardewerk geborgen. Al het materiaal is afkomstig uit de bouwvoor en is gedocumenteerd tijdens de aanleg van de vlakken. Er is geen aardewerk bekend uit grondsporen.

Tijdens de aanleg van put 4 is uit één van de vele verstoringen een fragment van een baardmankruik geborgen (VNR 1).⁹ Het fragment is van Steengoed en is afkomstig uit Siegburg. (datering: NTA, 1550-1575). VNR 10, afkomstig uit de bouwvoor van put 3, bevat een grijs fragment aardewerk, dat met enig aarzeling tot grijsbakkend aardewerk gerekend mag worden (datering: LME, 14e – 15e eeuw). Het laatste te dateren fragment (VNR 15) bestaat uit roodbakkend aardewerk met glazuur (datering: NT, 18e eeuw).

De overige vier fragmenten zijn te verweerd en te klein om specifiek te determineren.

3.3.5 Metaal

Er is slechts één ijzeren object aangetroffen. Het betreft een spijker die tijdens de aanleg van put 5 in de bouwvoor is aangetroffen. Ondanks het systematisch gebruik van de metaaldetector, bij de aanleg van de vlakken, beginnend halverwege de bouwvoor, zijn er geen andere metaalvondsten gedaan.

3.3.6 Vuursteen

Door M.E.Th. de Grooth

Gedurende onderhavig onderzoek zijn in totaal twaalf stuks vuursteen aangetroffen. De fragmenten vuursteen zijn zonder uitzondering in het uiterste oosten van het onderzoeksgebied aangetroffen.

Beschrijving

Het gaat om een onbewerkte rolsteen, een afslag- en twee klingkernsteentjes, drie afslagen/afslagfragmenten (lengte > 15 mm), een micro afslag (10-15 mm), twee splinters (< 15 mm), een microklingetje en een mediaal klingfragment met gebruikssporen (versplintering) langs een van de boorden (tabel 3).

Identificatie	Type	Lengte* mm	Breedte* mm	Dikte mm	Gewicht g	Natuurlijke oppervlakte	Verbrand
6.1.34 nr 12	Kernsteen	28	25	22	13,8	50%	Nee
6.1.65 nr 13	Kernsteen	28	18	14	7,6	50%	Nee
6.1.72 nr 14	Kernsteen	26	22	17	10,8	<25%	Nee
6.1.81 nr 16	Afslag fragment	19	21	6	1,4	<10%	Licht
7.1.77 nr 9	Mediaal kling fragment, gebruikt	29	18	12	4,4	0%	Zwaar
7.1.77 nr 11	Afslag fragment	27	11	7	1,2	100%	Zwaar
8.1.58 nr 2	Afslag	42	24	11	8,8	100%	Nee
8.2.1001 nr 3	Microkling	16	8	2	0,2	0%	Licht
8.2.1001 nr 4	Micro afslag	13	15	2	0,2	50%	Nee
8.2.1001 nr 5	Splinter	7	9	4	0,2	<10%	Nee
8.2.1001 nr 6	Splinter	12	8	4	0,2	<10%	Nee
9.2.1001 nr 7	Onbewerkte rolsteen	48	31	21	34,2	100%	Nee

* bij kling en afslagen is de dimensie in slagrichting als lengte gemeten, en de dimensie loodrecht daarop als breedte. Daarom is bij sommige afslagen de lengtemaat kleiner dan de breedtemaat.

Tabel 3 Overzicht van de aangetroffen fragmenten vuursteen

Een van de kernstenen droeg op het moment van afdanken alleen afslagnegatieven, in allerlei richtingen, zonder dat van duidelijke slag- en productievlakken sprake is. De twee andere zijn bipolaire kernen voor de productie van microklingen. Op een exemplaar (VNR 12) zijn een uni- en

⁹ Determinatie door S. Ostkamp.

een bidirectioneel productievlak aangelegd, op het andere een bidirectioneel productievlak dat ca. driekwart van de omtrek beslaat. Beide klingkernen zijn uitgeput, de laatste negatieve eindigden in scharnier- (hinge) of trede- (step) breuken.

Twee van de artefacten zijn licht verbrand (herkenbaar aan een verandering van kleur en een glanzend oppervlak), twee andere zwaar (kleurverandering, craquelures en potlids).

Grondstof

De vuurstenen zijn fijn- tot matig grofkorrelig, de artificiële splijtvlakken van de onverbrande stukken zijn mat (met uitzondering van de afslagkern, die glanzende vlakken heeft), en weinig tot matig doorschijnend. Ze hebben weinig scherp omgrensde insluitsels. Slechts op een van de afslagen is een klein beetje cortex te zien (d.w.z. de korst die op de grens tussen vuursteen en omringende kalkmatrix is gevormd), maar met uitzondering van de microkling en het klingfragment zijn op alle andere stukken natuurlijke vlakken aanwezig. De natuurlijke splijtvlakken zijn sterk verweerd en afgerond en dragen meestal een glanspatina, wat er op wijst dat het materiaal over grote afstanden door water is getransporteerd.

Herkomst

Gezien de geringe afmetingen van de meeste stukken, is het moeilijk een uitspraak te doen over de oorspronkelijke herkomst van de vuursteen, maar een zuidelijke (Zuid-Limburg en omgeving) herkomst lijkt voor de meeste stukken waarschijnlijk. Ze zouden dus door het water van de Maas zijn getransporteerd en in grindrijke Pleistocene afzettingen zijn gedeponerd. De meer doorschijnende stukken (afslagkern en microkling) kunnen eventueel ook een noordelijke herkomst hebben (erratische vuursteen, getransporteerd door smeltwaterstromen).

Ouderdom

Er zijn geen diagnostische werktuigen aangetroffen, maar goede parallellen voor de kernstenen zijn bijvoorbeeld te vinden in de vroeg-mesolithische vindplaats Zutphen-Ooyerhoek.¹⁰ Ook in andere (vroeg-) mesolithische vindplaatsen komen dit soort kleine bipolaire/bidirectionele kerntjes regelmatig voor, bijvoorbeeld in Haelen¹¹ en Merselo-Haag.¹²

Interpretatie

Bij een traditioneel, op grondsporen gericht proefsleuvenonderzoek worden kleine vuurstenen artefacten vaak niet ontdekt. Uit het feit dat hier zonder zeven in verschillende putten lichte concentraties vuurstenen artefacten zijn aangetroffen mag worden opgemaakt dat er ter plaatse een of meerdere mesolithische vindplaatsen aanwezig zijn. Over hun aard valt nog weinig te zeggen. Er is in ieder geval vuursteen bewerkt. De kling met gebruikssporen wijst op andere activiteiten en gezien de verbrande artefacten heeft er misschien een haard in de directe nabijheid gelegen.

¹⁰ Verneau/Peeters 2000/2001.

¹¹ Bats/*et al.* 2002.

¹² Verhart 2000.

4 Synthese

4.1 Algemeen

Het archeologisch onderzoek op de locatie 'Het Nieuwe Landgoed' te Ede heeft in geringe mate aanwijzingen opgeleverd voor prehistorische bewoning. Daarnaast kon aangetoond worden dat het terrein vermoedelijk ook in de Late Middeleeuwen in gebruik is geweest, zij het niet aantoonbaar voor bewoning.

Het meest in het oog springend zijn echter de fragmenten vuursteen die in het uiterste oosten van het onderzoeksgebied zijn aangetroffen. Hoewel de fragmenten klein zijn en er geen diagnostische werktuigen zijn aangetroffen, wijzen de kleine bipolaire/bidirectionele kerntjes op de aanwezigheid van één of meerdere (vroeg-) mesolithische vindplaatsen.

Verspreid over de putten 6, 7 en 9 bevinden zich zeven fragmenten vuursteen. In put 6 gaat het uitsluitend om kernstenen. Meer naar het oosten (in put 7 en 9) komen ook klingen en afslagfragmenten voor. Na ongeveer 50 meter is in het uiterste oosten een concentratie van vijf vuurstenen aangetroffen. Het gaat zonder uitzondering om zeer kleine microafslagen en splinters. Hoewel het spoor waarin beide fragmenten zijn aangetroffen niet als zodanig is opgemerkt, lijken de kling en het afslagfragment uit put 7 (VNRS 9 en 11) uit een haard afkomstig. Beide fragmenten zijn zwaar verbrand. In het spoor is echter geen houtskool aangetroffen.

De belangrijkste vraag die gedurende de uitwerking van de opgravingsgegevens beantwoord diende te worden, betreft de aanwezigheid van een mesolithisch kamp. Zoals gezegd heeft het onderzoek geen mesolithische sporen opgeleverd. Er zijn 'slechts' twaalf fragmentjes vuursteen, verspreid over ruim 100 meter aangetroffen. Daarbij dient opgemerkt dat er niet is gezeefd tijdens het onderzoek. De vraag is nu, of deze gegevens bij elkaar voldoende zijn om het oostelijk deel van het onderzoeksgebied toe te schrijven aan één of meerdere mesolithische jachtkampen of dat dergelijke kampen in de directe omgeving gezocht moeten worden. Dat er vanuit kampen in de buurt vuursteen verspreid raakt in de omgeving lijkt aannemelijk. Vooralsnog gaan we er dan ook vanuit dat het uiterste oostelijke deel van het onderzoeksgebied tot de randzone van een mesolithisch jachtkamp kan behoren.

5 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

1 *Wat is de exacte aard en datering van de vindplaatsen RAAP en Beukhof?*

De door Beukhof gesignaleerde sporen in het wegcunnet ten noorden van het onderzoeksgebied (Stakenberg en Vuursteenbergr), liggen op ruim 75-100 meter van de aangelegde proefsleuven. Ongeveer ter hoogte van de proefsleuven 5 tot 7. Hoewel er in genoemde sleuven sporen voorkomen kunnen deze niet met zekerheid in verband gebracht worden met de door Beukhof gesignaleerde sporen. De tijdens onderhavig onderzoek gedocumenteerde sporen in het noordelijk deel van de sleuven 'lijken' Middeleeuws, maar het ontbreken van vondstmateriaal laat een exacte datering niet toe.

Sleuf 7 is aangelegd ter hoogte van de boring van RAAP waaruit een fragment vuursteen afkomstig is. Het onderhavig onderzoek heeft zowel in put 7 als de naastgelegen put 6 en 9 aanvullende fragmenten vuursteen opgeleverd. Hiermee kon het vermoeden dat er een mesolithische vindplaats in de buurt is gelegen, bevestigd worden.

De naastgelegen 'vuursteenconcentratie' in sleuf 8 ligt ruim 40 meter oostelijker. Hiervan kan niet zondermeer gezegd worden dat het een mesolithisch kamp betreft. Mogelijk hebben we te maken met verspreid geraakt vuursteen uit een kampje in de directe omgeving of liggen de putten 6 t/m 10 in de randzone van een dergelijk kamp.

2 *Zijn behalve deze vindplaatsen nog meer archeologische resten aanwezig in het plangebied?*

Gezien het voorkomen van een behoorlijk aantal antropogene grondsporen moet deze vraag positief beantwoord worden. Relatief gezien is het voorkomen van deze sporen binnen een dergelijk groot onderzoeksgebied te summier om ze te interpreteren als vindplaatsen en derhalve krijgen ze een lage waardering.

Het gegeven dat er geen enkele vondst uit de sporen is geborgen wijst op een marginaal gebruik van het onderzoeksgebied. Bij daadwerkelijke bewoning van het gebied zou er immers veel meer afval in de bodem terecht gekomen zijn. In dat verband mag verwezen worden naar de toevalsvondsten tijdens de aanleg van wegcunneten direct ten noorden van het

onderzoeksgebied. Daar zijn niet alleen (vooral middeleeuwse) grondsporen aangetroffen, maar deze bevatten ook een veelheid aan vondstmateriaal.

3 *Zo ja, wat is de exacte aard en datering ervan?*

Over de aard en datering van de aangetroffen grondsporen is in het voorgaande uitvoerig geschreven. Het ontbreken van vondstmateriaal staat een datering van de sporen in de weg. Alleen de uiterlijke verschijningsvorm geeft mogelijk een indicatie voor de datering. Een aantal sporen zijn te interpreteren als (paal)kuilen, maar vormen geen structuren.

4 *Wat is de gaafheid en conserveringsgraad van de archeologische resten?*

Het onderzoeksterrein is voor ruim 40% in ernstige mate afgetopt. Slechts sporadisch (vooral in het zuiden van het terrein) is een redelijk intacte bodemopbouw teruggevonden. Op die plaatsen is in ieder geval nog sprake van een moderpodzol onderin de es. Vooral het noordelijke deel van het onderzoeksgebied laat diepe verstoringen zien, ongetwijfeld aangebracht ter verbetering van de vruchtbaarheid van de grond.

Het is moeilijk precies aan te geven hoeveel van de bodemopbouw verstoord is in het verleden, maar schattingen komen in de buurt van de 10 (zuidelijk deel) tot 50 cm (noordelijk deel). Een groot deel van eventueel aanwezig geweest zijnde grondsporen kunnen daardoor verloren gegaan zijn.

Ter hoogte van de aangetroffen vuursteenfragmenten is het bodemprofiel eveneens sterk verstoord. Onderhavig onderzoek bevestigt de bevindingen van het voorgaande booronderzoek, dat de gehele paleo-landschappelijke context waarin de vermoedelijke mesolithische vindplaatsen geplaatst moeten worden, is verstoord.

5 *Wat is de begrenzing van de vindplaatsen?*

Er zijn geen vindplaatsen aangetroffen in de zin van bewoonde terreinen die gekenmerkt worden door de aanwezigheid van paal-, afvalkuilen, waterputten of andersoortige. De enige min of meer te begrenzen vindplaats bevindt zich in het uiterste oosten en is vertegenwoordigd door één of twee 'vuursteenconcentraties'. De meest oostelijke is slechts enkele meters in doorsnede. Het verspreid gelegen vuursteen in de putten 6, 7 en 9 beslaat een terrein van ruim 60 meter. Indien de concentraties tot dezelfde vindplaats gerekend moeten worden dan meet deze minimaal 100 x 30 meter.

6 *Wat is de behoudenswaardigheid van de vindplaatsen, vastgesteld conform specificatie VS06 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1?*

Daar we niet spreken van vindplaatsen in het plangebied 'Het Nieuwe Landgoed' zijn deze ook niet te waarderen conform specificatie VS06 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1. Over het algemeen kunnen de afzonderlijke grondsporen als 'laag' gewaardeerd worden. Het ontbreken van een datering ervan en het gegeven dat het hier geen bewoningssporen betreft maar dat ze hooguit de neerslag vormen van perifere bedrijvigheid zijn er debet aan dat het terrein niet behoudenswaardig is in archeologische betekenis.

Een uitzondering vormt het uiterste oosten van het onderzoeksgebied. Hier vormen twaalf fragmenten vuursteen een aanwijzing voor de aanwezigheid van een mesolithische vindplaats. Vooralsnog lijkt het onwaarschijnlijk dat we hier te maken hebben met de restanten van een jachtkamp, maar het is zeker niet ondenkbaar dat de putten 6 t/m 10 in de randzone van een dergelijk kamp zijn aangelegd. Daar de bodemopbouw ter plaatse sterk is verstoord en er geen bijbehorende grondsporen zijn aangetroffen, is ook dit deel van het onderzoeksgebied niet aangemerkt als behoudenswaardig (zie paragraaf 5.2)

6 Conclusie

6.1 Algemeen

Zoals in het vorige hoofdstuk betoogd is alleen de meest (zuid)oostelijke zone aangemerkt als vindplaats. Het geheel ontbreken van vondstmateriaal alsmede de vraagtekens die gezet mogen worden bij de aard van de aangetroffen sporen laten een betiteling van 'archeologische vindplaats' voor het resterende deel van het onderzoeksgebied niet toe.

6.2 Waardering van de vindplaats

De waardstelling, zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1, specificatie VS06) gebeurt op drie niveaus: belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. De eerste is niet van toepassing omdat de vindplaats in het (zuid)oostelijk deel van het onderzoeksgebied, niet bovengronds zichtbaar is. Alleen de laatste twee niveaus zijn op deze vindplaats van toepassing. De fysieke kwaliteit van de vindplaats is gebaseerd op haar conservering en gaafheid. De conservering geeft aan in hoeverre de resten behouden zijn, de gaafheid in hoeverre de vindplaats nog compleet is. De beoordeling is voor zowel gaafheid als conservering: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit.

De vindplaats is ruimtelijk matig bewaard gebleven en kan dus worden beschouwd als zijnde van middelhoge kwaliteit. Er zijn geen grondsporen aangetroffen en slechts twee vuursteenfragmenten tonen de eventuele aanwezigheid van een haardkuil in de directe omgeving aan. Het vuursteen dat verzameld is tijdens het aanleggen van de sporenvlakken is weinig verweerd maar sterk gefragmenteerd. Bot en zaden zijn niet bewaard gebleven. De conservering van sporen en vondsten wordt dan ook laag gewaardeerd.

De waardering van beide fysieke kwaliteitscriteria is in totaal 3 punten. Dit is een score die middelmatig/laag (< 5 punten) is en die haar het predikaat '[niet] behoudenswaardig' oplevert (tabel 4).

Ook op inhoudelijke kwaliteit, uitgedrukt in waarden voor zeldzaamheid, informatie en ensemble, wordt de vindplaats beoordeeld met hetzelfde puntensysteem.

Hoewel er tot op heden (te) weinig bekend is van mesolithische vindplaatsen in Nederland, zijn ze niet zeldzaam in de omgeving van Ede. Kennis over het Mesolithicum zal echter uit beter geconserveerde vindplaatsen gehaald moeten worden, aangezien sterk verstoorde vindplaatsen 'slechts' informatie opleveren over eventueel gebruikte artefacten. Ook op 'Het Nieuwe Landgoed' is alle informatie die grondsporen op kunnen leveren verloren gegaan door de sterke mate van verstoring van het bodemprofiel. De totale score voor de inhoudelijke kwaliteit is 6 en de waardering van de vindplaats op basis van deze criteria is dan ook middelmatig.

Waarden	Criteria	Scores			Totale score
		Hoog	Midden	Laag	
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord			
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord			
Fysieke kwaliteit	Gaafheid		2		≥ 5 behoudenswaardig
	Conservering			1	
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid		2		≥ 7 behoudenswaardig
	Informatiewaarde		2		
	Ensemblewaarde		2		
	Representativiteit	N.v.t.			

Tabel 4. Scoretabel waardstelling (naar KNA, versie 3.1).

6.3 Selectieadvies

De vindplaats in het uiterste (zuid)oosten van het onderzoeksgebied kenmerkt zich door een sterk verstoord bodemprofiel waardoor er geen grondsporen bewaard zijn gebleven. Het aangetroffen vuursteenmateriaal, dat kan worden gedateerd in het Mesolithicum, is afkomstig uit lagen zonder eenduidige context. Vermoedelijk is het materiaal afkomstig van één of meerdere (jacht)kampjes in of in de directe omgeving van het onderzoeksgebied. De waardering van de vindplaats is middelmatig en behoeft dan ook geen nader archeologisch onderzoek.

Later in de prehistorie is het terrein vermoedelijk gebruikt voor perifere activiteiten of extensieve vormen van landgebruik. Deze aanname is voornamelijk gebaseerd op het geheel ontbreken van vondstmateriaal, zowel organisch materiaal (door de slechte conserveringsomstandigheden in het zand) als anorganisch materiaal (wat wijst op extensief gebruik van het terrein). Vondsten en sporen die in 2003 aan de noordzijde van het plangebied zijn waargenomen, wijzen erop dat de kernactiviteiten in de prehistorie en later in de Middeleeuwen ten noorden van het plangebied hebben plaatsgevonden.

Literatuur

Bats, M., Ph. Crombé, I. Devriendt, R. Langohr, J.H. Mikkelsen, C. Ryssaert, J. Schreuers, A. Van De Water & M. Van Strydonck, 2002: *Onderzoek langs de omleiding N273 te Haelen (Provincie Limburg, Nederland): Vroeg-Mesolithicum en Vroeg-Neolithicum*, *Notae Praehistoricae* 22, 87-102.

Heunke, E., 2005: Actualisering archeologische verwachtingskaart gemeente Ede; Van verwachtingskaart naar beleidsadvieskaart, RAAP-rapport 1130, Amsterdam 2005

Odé, O., 1996: Gemeente Ede. Archeologisch onderzoek Plangebied Doesburg, RAAP-rapport 146, Amsterdam.

Verhart, L.B.M., 2000: Times fade away. The neolithization of the southern Netherlands in an anthropological and geographical perspective (Archaeological Studies Leiden University 6).

Verneau, S. & H. Peeters, 2000/2001: Het topje van de ijsberg: een klein mesolithisch jachtkamp in de Ooyerhoek te Zutphen, *Archeologie* 10, 20-42.

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.
- Afb. 2 Puttenoverzicht.
- Afb. 3 Impressie van het onderzoeksgebied (opname vanuit het noordwesten).
- Afb. 4 Vlakfoto van put 4.
- Afb. 5 Overzicht van de grondsporen in put 1.
- Afb. 6 Overzicht van de grondsporen in put 2.
- Afb. 7 Overzicht van de grondsporen in put 3.
- Afb. 8 Overzicht van de grondsporen in put 4.
- Afb. 9 Overzicht van de grondsporen in put 5.
- Afb. 10 Overzicht van de grondsporen in put 6.
- Afb. 11 Overzicht van de grondsporen in put 7 en 9.
- Afb. 12 Overzicht van de grondsporen in put 8 en 10.

Tabel 1 Aantal sporen per soort.

Tabel 2 Overzicht van de verzamelde vondsten.

Tabel 3 Overzicht van de aangetroffen fragmenten vuursteen.

Tabel 4 Scoretabel waardestelling (naar KNA 3.1).

